

Rétvári Bence államtitkár Terror Házánál elhangzott beszéde

Budapest, 2012. augusztus 23., csütörtök (OS) -

Ma augusztus 23-án, immár második alkalommal emlékezünk Európa-szerte a nácizmus és a kommunizmus, azaz a XX. századi önkényuralmi rendszerek áldozataira. 1939-ben, pontosan 73 évvel ezelőtt, a második világháború nyitányaként ezen a napon írta alá a korszak két különböző, ám mégis sok mindenben hasonlító diktatúrája, a náci Németország és a kommunista Szovjetunió a Molotov-Ribbentrop paktumot. A megállapodásban a két ország nemcsak a kölcsönös meg nem támadást vállalta, de Jerzy Buzek az Európai Parlament korábbi elnökének szavaival élve "a Kommunáci Megállapodásban a két totalitárius rezsim felosztotta maga között Közép- és Kelet-Európát", amelyet soha nem látott háború, deportálások és szenvedés követett.

Először a 2008 júniusában, Prágában tartott "Európa lelkiismerete és a kommunizmus" című nemzetközi konferencia résztvevői javasolták, hogy ezt a napot nyilvánítsák a totalitárius rendszerek áldozatainak emléknapjává. Végül 2011-ben magyar-lengyel-litván közös kezdeményezésre fogadták el, hogy augusztus 23-án, a Molotov-Ribbentrop paktum aláírásának napján Európa nemzetei minden évben megemlékezzenek az önkényuralmi rendszerek áldozatairól. Az emléknap elfogadása fontos esemény volt a közös európai történelem és emlékezet szempontjából.

Az emléknap azért is kivételes, mert így először nyílt lehetőség arra, hogy európai szinten együtt emlékezzünk mind a két nagy XX. századi önkényuralmi rendszer áldozataira. Így azonos megítélés alá kerülhetnek a kommunizmus és a nácizmus rémtettei, de ami sokkal fontosabb, hogy mind a két rendszer áldozatairól ugyanolyan tisztelettel és méltósággal emlékezhessünk meg. Ahogy az ünnepet elrendelő Tanácsi dokumentum is fogalmaz: "Az Unió közös értékek térsége, mely értékek összeegyeztethetetlenek a népiirtással, valamint az emberiség elleni és háborús bűncselekményekkel, beleértve az önkényuralmi rendszerek által elkövetett bűncselekményeket is."

A kommunizmus és a nácizmus diktatúrái a külső ellentéteikkel szemben nagyon is sok belső közös jellemvonással rendelkeztek, mint az emberi élet értékének vagy a szabadságnak a semmibe vétele. A nácizmus és a kommunizmus nem volt más, mint a gonoszság két különböző egyenruhába öltözött katonája. Kísérteties hasonlóságot mutat a két diktátor, Hitler és Sztálin is, akiket George Orwell csak "rokon lelkű útonállóknak" nevezett. Jól jelzi ezt a hasonlóságot az a sokak által emlegetett történet is, amely szerint a náci vezér egy alkalommal "a maga módján zseniális fickónak" nevezte Sztálint. De a két rendszer legfájdalmasabb közös vonása mégis azoknak az embereknek a sokasága, akik áldozatul estek az embertelenségüknek.

Sajnos még sok tennivalónk van annak érdekében, hogy ez a felfogás ne csak a hivatalos állami megemlékezéseken legyen elfogadott, hanem a mindennapi gondolkodásban is természetes legyen. Sokat kell még dolgoznunk azért, hogy Európában sehol ne legyen elfogadott olyan önkényuralmi jelképek viselése, amelyek nevében más országokban emberek tömegeit végezték ki, vagy nyomorítottak meg, legyen az akár kommunista, akár nemzeti szocialista jelkép. Merthogy abban mind a kommunista, mind a náci elnyomó rendszerek megegyeztek, hogy semmibe vették az emberi élet és méltóság értékét, a szabadságot és az alapvető emberi jogokat. Azokat az értékeket, ami

nélkül ma elképzelhetetlen lenne a közös Európa. Ha valaki akár a horogkeresztet, akár a vörös csillagot tűzi a mellére, azzal Európát tagadja meg. Nem lehet valaki egyszerre az európai értékek elkötelezettje, és a vörös csillag rehabilitáltja. Az országok történetében a vörös csillag és a horogkereszt mindig távolította a nemzeteket Európától.

Márai Sándor az '56-os forradalomról szóló versében így írt a szabadságért harcoló forradalmárok bátorságán csodálkozó szabad, nyugati világról: "És kérdik, egyre többen kérnek, Hebegve, mert végképp nem értik - Ők, akik örökségbe kapták -:Ilyen nagy dolog a Szabadság?" Ma már egyre többen vagyunk azok, akik életük nagy részét egy olyan társadalomban éltük meg, ahol a szabadság, az emberi élet és az emberi méltóság feltétlen tisztelete természetesnek számít, és nehezen tudjuk csak megérteni, hogy milyen áldozatokra volt szükség a szabadság kivívásához. Ezért nemcsak az áldozatok emlékének kell mindig a szemünk előtt lebegnie, hanem az elnyomó rendszerek elleni példaértékű emberi kiállásoknak is, amelyek nélkül talán még ma sem élhetnénk szabadságban.

A totalitárius diktatúrák áldozatainak európai emléknapja arra hív tehát bennünket, hogy hajtsunk fejet a nemzeti szocialista és a kommunista rendszerek sok millió áldozata előtt és tartsuk emlékezetünkben, hogy a szabadság közel sem természetes. Ahogy Ronald Reagan mondta: a szabadság mindig csak egy generációra van a kihalástól. Ha egy nemzedék nem harcol érte, könnyen elveszítheti a szabadságát. Ezért tegyünk érte mi is nap mint nap.